

TÜRKİYE’DE İÇ GÜVENLİK TEŞKİLATLARI VE ÖZELLİKLERİ

Halil İbrahim MİL¹

ÖZET

Türkiye’de iç güvenlik hizmetleri polis, jandarma ve sahil güvenlik teşkilatları şeklinde çoklu kolluk yapılanması ile sağlanmaktadır. Bu teşkilatlar sırasıyla belediye sınırlarından, kırsal bölgelerden ve denizlerden sorumludur.

Her biri köklü bir geçmişe sahip söz konusu bu teşkilatların özellikle teşkilat yapılanmaları, bağlılık durumları, mevzuat altyapıları, personel rejimleri, görev ve yetki sınırları birbirinden farklılık göstermekte ve bu durum uygulamada bazı sorunlara neden olmaktadır.

Bu çalışmanın amacı özellikle bir arada değinilen ve daha önce üzerinde pek fazla çalışma olmayan iç güvenlik teşkilatlarının tarihçesi, teşkilat yapılanması ve yönetimi, görevleri ve yetkilerini incelemek, bu alandaki akademik çalışmalara katkıda bulunmak ve durumu resmetmektir.

Anahtar Kelimeler: İç Güvenlik, Polis, Jandarma, Sahil Güvenlik

HOMELAND SECURITY ORGANIZATIONS AND THEIR PROPERTIES IN TURKEY

ABSTRACT

In Turkey, homeland security services are provided by multiple law enforcement agencies with the organisations of police, gendarmerie and coast guard. These organizations are responsible for municipal boundaries, rural areas and seas respectively.

Each of these organizations has a long history; especially organization structures, commitment conditions, regulatory infrastructures, personnel regimes, duties and limits of authority differ from each other. This situation has caused some problems in practice.

The aim of this study is to contribute to the existing literature by analyzing the history of homeland security organization, its structure, management, duties and authorities that have not been addressed adequately in academic studies, which deal with these factors collectively.

Key Words: Homeland Security, Police, Gendarmerie, Coast Guard

---

¹ Dr., Müfettiş, hibrahimmil@gmail.com

GİRİŞ

Geçmişte daha çok askeri birlikler tarafından yerine getirilen iç güvenlik/kolluk hizmetleri sonraki dönemlerde ve günümüzde kısmen de olsa daha profesyonel ve sivil birimlerce yerine getirilmektedir.

Toplum içerisinde kamu düzeni ve güvenliğinin sağlanması ve korunması adına hareket eden ve bu görevi itibariyle sivil otoritelere bağlı olarak genel idari kolluk birimleri görevlidir.

Türkiye’de iç güvenlik/kolluk hizmetleri yani kamu düzeninin korunması ve kamu güvenliğinin sağlanması görevi İçişleri Bakanlığı’na verilmiştir. Bu görevi İçişleri Bakanlığı’na bağlı olarak Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı, kısmen de olsa Gümrük Muhafaza Memurlukları yerine getirmektedir (Göksu vd., 2008:420).

Türkiye, iç güvenlik örgütlenmesinde Fransız modelinden örnek olarak çoklu yapılanmaya gitmiş bir ülke örneğidir. Belediye sınırları içerisinde polisin, belediye sınırları dışında ve polisin örgütlenmediği yerlerde jandarmanın, denizlerde sahil güvenliğinin ve gümrük kapılarında gümrük muhafaza memurlarının görevli olduğu bir yapılanma bulunmaktadır.

Bu çalışmada Türkiye’nin iç güvenlik teşkilatları olan polis, jandarma ve sahil güvenlik teşkilatlarının tarihçesi, teşkilat yapılanmaları ve yönetimi ve görev ve yetkileri incelenecek, değerlendirilecek ve önerilerde bulunulacaktır.

1. EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (EGM)

1.1. Polis Tarihi

Türkiye’de son birkaç yüzyılda, Batıdan geç de olsa, modernleşme hareketleri gerçekleşmiştir. Bu doğrultuda kurulan polis teşkilatı da yaklaşık 150 yılın üzerinde bir geçmişe sahiptir. Aslında ismi polis olmasa bile ilk Türklerden beri bu görevi yapan birimler mevcuttu (Çufalı, 2002:19).

Osmanlı döneminde polis birimlerinin görevlerini İstanbul’da yeniçeriler, diğer vilayetlerde ise sipahiler yerine getirmekteydiler.

Türkiye’de polisin modern anlamda temelini oluşturan ilk teşkilat kanunu Sultan Abdülmecit zamanında 17 maddelik Polis Nizamı adıyla 20 Mart 1845’te çıkarılmıştır. Bu nizamnameyle polislik müessesesine ilk adım atılmıştır.

1900 yılında deniz polisi birimleri kurulmuştur. 1907 yılında ilk polis mektebi Selanik’te kurulmuş, sonrasında bu mekteplerin sayısı arttırılmıştır. 1910 yılında Türk Polis Teşkilatı’nda parmak izi bürosu kurulmuştur. Kurtuluş Savaşı yıllarında polisler tüm ülke sathında savaşmış, Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde 18.000 olan polis sayısı, Kurtuluş Savaşı sonrası 2.000’e kadar düşmüştür (TRT, 2012).

1907 ve 1913 yıllarında polis teşkilatı ile ilgili olarak iki nizamname daha çıkarılmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren yeni bir teşkilat yapısı ve

görevleri belirleme ihtiyacının ortaya çıkması ile bu alanda yoğun çalışmalar yapılmıştır. Ancak, 1907 ve 1913 yıllarında çıkarılan iki nizamname uzun dönem yürürlükte kalmıştır (Çufalı, 2002:26).

14 Mayıs 1930 tarihli 1624 sayılı Dahiliye Vekaleti Merkez Teşkilatı ve Vazifeleri hakkındaki kanunla polis teşkilatının adı Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü olarak değiştirilmiş ve bu isim altında örgütlenmiştir (Bilgiç ve Karakaya, 2002:179).

Daha sonra 1932 yılında çıkarılan 2049 sayılı Polis Teşkilatı Kanunu ile yeniden yapılanmaya gidilmiştir. Polis teşkilatının yasal altyapısını oluşturan ve bazı değişikliklerle hala yürürlükte olan kanunlar 1930'lu yıllarda kabul edilmiştir. Bunlar, 04.07.1934 tarihinde kabul edilen 2559 sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu (PVSK) ve 04.06.1937 yılında kabul edilen 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu (ETK)'dur (Göksu vd., 2008:421).

1931 yılında polis teşkilatına ilk defa kadın polis alımı yapılmış, ilk başta büro hizmetlerinde çalıştırılmış, sonraki yıllarda ise diğer birimlerde görev vermeye başlanmıştır. 1952 yılında polis teşkilatında haberleşme amacıyla telsiz müdürlüğü kurulmuştur. 1953 yılında trafikte artan araç sayısı nedeniyle belediyelerin yaptığı trafik kontrollerini polis teşkilatında kurulan trafik zabıtalara yapmaya başlamışlardır. 1954 yılında Polis Radyosu kurularak Dünya'da ve Türkiye'de bir ilki gerçekleştirmiştir. 1960'lı yıllarda başlayan sokak hareketlerini önlemek için 1965 yılında Toplum Polisi birimleri kurulmuştur.

1980'li yıllarda ise;

- Polisin araç, gereç, teçhizat, bina gibi alanlarda kapasitesi artırılmıştır.

- Polis Enstitüsü eğitimi 4 yıla çıkmış ve adı Polis Akademisi olarak değiştirilmiştir.

- Polis lojmanları ve polis evlerinin sayıları artırılmıştır.

- Toplum Polisinin adı Çevik Kuvvet olarak değiştirilmiş ve kapasitesi güçlendirilmiştir.

- Hayali ihracat, yolsuzluklar, mali suçlar artınca Kaçakçılık Daire Başkanlığı kapasitesini artırmıştır.

- 1982 yılında terörle mücadele adına Özel Harekat birimleri kurulmuş ve zamanla sayıları 6500 kişiye kadar çıkmıştır.

- 1996 yılında suç örgütleriyle daha iyi mücadele etmek adına Organize Suçlarla Mücadele birimleri kurulmuştur. 1990'lı yıllarla birlikte polisler Birleşmiş Milletler çatısı altında yurtdışındaki bazı ülkelerde görev yapmıştır ve yapmaktadır (TRT, 2012).

1980'li yıllardan sonra hızla büyüyen polis teşkilatında, artan iş yükünü karşılayabilmek için personelin kalitesi artırılmaya çalışılmış ve bu amaçla da öğretim elemanlarının eğitimlerine de önem verilmiştir. Bu bağlamda, 2001 yılında Polis Akademisi müstakil hale getirilmiş, bir üniversite şeklinde

teşkilatlandırılmış ve üniversite rektörlüğü seviyesinde bir fonksiyona kavuşturulmuştur. Sonrasında Polis Akademisi altında Güvenlik Bilimleri Fakültesi ve Enstitüsü kurulmuş, polis okulları iki yıllık polis meslek yüksekokullarına dönüştürülmüş ve Polis Akademisine bağlanmıştır. Ayrıca polis eğitimi güçlendirmek için 1989 yılı ve sonrasında İngiltere'ye yüksek lisans ve doktora yapmak üzere ve dönüşünde Polis Akademisi bünyesinde görev yapmak üzere öğretim elemanları gönderilmiştir. 2000'li yıllarda ise insan kaynaklarına yatırım yapmak amacıyla çoğunluğu emniyet hizmetleri sınıfındaki rütbeli personel olmak üzere ABD'ye yüksek lisans ve doktora eğitimine gönderilmiş ve gönderilen bu personeller 2007 yılından itibaren teşkilata dönmeye başlamışlardır (Göksu vd., 2009:19-20).

1.2. Polisin Teşkilat Yapılanması ve Yönetimi

Ülkelerin kamu yönetim sistemleri ile polis yönetimleri birbiriyle sıkı bir ilişki içerisinde. Polis yönetimi, kamu yönetiminin bir parçası ve kamu yönetiminin elindeki güç ve hizmet aracıdır (Fındıklı, 1993a:143). Polis teşkilatları, ülkeler için hükümetin ve devletin aynası, görünen yüzü ve bir bakıma halka ve dış dünyaya bakan vitrini konumundadır (Fındıklı, 2011:140).

Polis yönetimi, insan yönetme bilimi ve sanattır. Polis yöneticileri, polislikle ilgili esasları bilmek ve uygulamak zorundadır (Fyfe vd., 1997:361).

Türk Polis teşkilatı, Emniyet Genel Müdürlüğü adı altında İçişlerine bağlı olarak tüm ülke genelinde ve belediye sınırlarında teşkilatlanmıştır. Polisin konuşlanmadığı yerlerde bu görevi jandarma birimleri yerine getirmektedir (Bilgiç, 2005:106).

Merkezî bir yapılanmaya sahip olan ve mülki idari sisteminin içinde yer alan polis teşkilatı, merkeziyetçi yapının bir parçasıdır. Bununla birlikte, Türk Polis Teşkilatı'nın teşkilat yapılanması batıdaki kurumlarla karşılaştırıldığında merkezî olmanın da ötesinde 'aşırı merkezî' bir yapılanmaya sahip olduğu söylenebilir. Yürürlükteki mevzuat ve uygulamaya göre polis teşkilatı, mülki idare sisteminin bir parçası olarak 'sivil otoritenin emri ve denetiminde' görev yapan bir genel kolluk kuvvetidir. Polis teşkilatının il bazında sivil amiri valiler, ilçe bazında ise kaymakamlardır (Cerrah, 2012:139).

Türk Polis Teşkilatı teşkilat yapılanması olarak merkez, taşra ve yurtdışı olarak üçe ayrılır. Merkez teşkilatında Genel Müdür, Genel Müdür Yardımları, 32 Daire Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği, Sivil Savunma Uzmanlığı, Trafik Hizmetleri Başkanlığı, Basın ve Halkla İlişkiler Şube Müdürlüğü, Teftiş Kurulu Başkanlığı, İç Denetim Birimi Başkanlığı, Özel Güvenlik Denetleme Başkanlığı birimleri bulunmaktadır. Merkeze bağlı taşra teşkilatında Polis Akademisi Başkanlığı, Polis Meslek Yüksekokulu Müdürlükleri, Polis Koleji Müdürlüğü, Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlükleri, Polis Eğitim Merkezi Müdürlükleri, Polis Meslek Eğitim Merkezi Müdürlükleri, Polis Moral Eğitim Merkezi Müdürlükleri yer alır. Türk Polis Teşkilatı'nın taşra teşkilatı; illerde il emniyet müdürlükleri,

ilçelerde ilçe emniyet müdürlükleri veya ilçe emniyet amirlikleri ve karakollardan oluşmaktadır (EGM, 2014a:12).

Türk Polis Teşkilatı'nın taşra yapılanması, il ve ilçe emniyet müdürlüklerinden oluşur. İl ve ilçe müdürlükleri standart bir kurumsal yapılanmaya sahiptir. Ancak, il ve ilçelerin nüfusuna bağlantılı olarak gerek personel sayısı ve gerekse kurumsal yapılanması açısından bazı küçük farklılıklar da görülebilir. Merkez ve taşra teşkilatları arasındaki en belirgin farklılık, merkezde daire başkanlığı şeklinde kurumsallaşmış olan hizmetlerin illerde bir alt birim olan şube müdürlüğü, ilçelerde ise büro amirlikleri şeklinde yapılanmış olmasıdır (Cerrah, 2006:86). Ayrıca, İçişleri Bakanlığı'nın uygun göreceği yerleşim alanlarında, polis teşkilatı kurulabilir.

Yurt dışı teşkilatı ise; genellikle Avrupa ülkeleri olmak üzere çeşitli ülkelerde 19 Emniyet Müşavirliği ve 2 Emniyet Ataşeliği ile yürütülmektedir (EGM, 2014b).

Emniyet Genel Müdürü, genel teamül gereği sivil kökenli bürokrat olan valiler arasından atanır. Emniyet Genel Müdürü üçlü kararname ile İçişleri Bakanının teklifi, Başbakanın önerisi ve Cumhurbaşkanı'nın onayı ile atanır. Görev süresi, önceden belirlenmiş bir zaman dilimiyle sınırlı değildir (Cerrah, 2006:85).

Türk Polis Teşkilatı, 263,709 personeli ile ülke nüfusunun %79'una hizmet vermektedir. 2012 yılında bir polis memuru ortalama 291 vatandaşa hizmet verirken, 2013 yılı itibariyle bu sayı 286'ya düşmüştür. Personelin 250.557'si (%95) Emniyet Hizmetleri, 13.152'si (%5) ise diğer hizmet sınıflarındadır. Emniyet Hizmetleri Sınıfının %11'ini polis amirleri, %87'sini polis memurları ve %2'sini ise çarşı ve mahalle bekçileri oluşturmaktadır (EGM, 2014a:16).

Türk Polis Teşkilatı emniyet hizmetleri sınıfı personelinin rütbe dağılımları şu şekildedir:

Tablo 1: Emniyet Hizmetleri Sınıfı Personelinin Rütbelerine Göre Dağılımı

	2013
1/1 Sınıf Emniyet Müdürü	14
1/2 Sınıf Emniyet Müdürü	1.468
2. Sınıf Emniyet Müdürü	1.049
3. Sınıf Emniyet Müdürü	2.187
4. Sınıf Emniyet Müdürü	2.449
Emniyet Amiri	2.361
Başkomiser	1.225
Komiser	1.710
Komiser Yardımcısı	6.976

Başpolis Memuru	8.750
Polis Memuru	218.575
Çarşı ve Mahalle Bekçisi	3.793
TOPLAM	250.557

Kaynak: EGM, 2014a:16.

Türk Polis Teşkilatı personeli cinsiyet yönünden değerlendirildiğinde, personelinin %94'ü erkek, %6'sı bayandır. Teşkilatta çalışan Emniyet Hizmetleri Sınıfı personelinin, %87'si yüksekokul ve üniversite, %10'u lise, %3'ü ise ilkokul ve ortaokul mezunudur. Özellikle polis memurlarının çalışırken yükseköğrenimlerini tamamlaması, polis okullarının Polis Meslek Yüksekokullarına dönüştürülmesi ve üniversite mezunlarının Polis Meslek Eğitim Merkezlerine alınmasıyla, polis memurlarının eğitim seviyesi son yıllarda ciddi anlamda yükselmiştir. Ayrıca Emniyet Teşkilatında 4.835 yüksek lisans ve 341 doktora yapmış personel mevcuttur (EGM, 2014a:17).

Türk Polis Teşkilatı'nın insan kaynakları polis koleji ve devamında polis akademisi, polis meslek yüksek okulu ve POMEM (Polis Meslek Eğitim Merkezleri)'lerdir. Amir sınıfını polis koleji ve polis akademisi dört yıllık eğitim ile yetiştirir. Memur sınıfını ise polis meslek yüksek okulları (2 yıl) ve lisans mezunlarından POMEM'ler (6 ay) yetiştirir.

Türk Polis Teşkilatı'na örgüt teorileri açısından bakıldığında Weber'in çizdiği tabloya uyduğu görülmektedir. Bu özellikler şunlardır (Çevik, 2006:156):

- Biçimsel olarak katı bir hiyerarşinin bulunması,
- Uzmanlaşmaya göre örgütlenme olması,
- Gizlilik esasının olması,
- İş ve özel hayatın ayrımının kabul edilmesi,
- Polisliğin bir meslek olması.

Türk Polis Teşkilatı'na 2012 yılında 12.119.314.000 TL ödenek tahsis edilmiştir. Mali yıl içerisinde birimlerin artan ihtiyaçları doğrultusunda yedek ödenek alınmış, 13.125.872.117 TL harcama gerçekleşmiştir (Sayıştay, 2013a:2).

1.3. Polisin Görev ve Yetkileri

Polis, devlet otoritesinin sembolüdür. Polisin sözünün kanun sayıldığı yerler ideal bir devlettir (Fındıklı, 1993b:462). Polislik mesleği mensupları, uzun bir meslek öncesi eğitim sürecinden geçtikten sonra sivillerin az olduğu ve uzun bir çalışma saati çerçevesinde görev yapar (Cerrah ve Eryılmaz, 2003:26).

Devletin ve siyasi iradenin güç ve hizmet aracı olan polis teşkilatı ve personelinin birçok görev ve yetkisi bulunmaktadır.

Türk Polis Teşkilatı'nda görev yapan amir ve memurların görev ve yetkileri özellikle Devlet Memurları Kanunu (DMK), Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu (PVSK), Emniyet Teşkilatı Kanunu (ETK) ve diğer kanun ve düzenlemelerle belirtilmiştir.

Bununla birlikte genel olarak bakıldığında; Türk Polis Teşkilatı'na görev, yetki ve sorumluluk veren 271 kanun, 51 tüzük, 168 yönetmelik, 87 Bakanlar Kurulu Kararnamesi ve 62 yönerge bulunmaktadır (EGM, 2014a:8).

Türk Polis Teşkilatı, ilgili mevzuat hükümlerinin kendisine verdiği görev, yetki ve sorumluluklar çevresinde güvenlik hizmeti üretmektedir. Teşkilatın görevlerini düzenleyen 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun 1. maddesi: "Polis, asayiş amme, şahıs, tasarruf emniyetini ve mesken masuniyetini korur. Halkın ırz, can ve malını muhafaza ve mesmen istirahatini temin eder. Yardım isteyenlerle yardıma muhtaç olan çocuk, alil ve acizlere muavenet eder. Kanunun ve nizamnamelerin kendisine verdiği vazifeleri yapar." şeklinde düzenlenmiştir.

Yine aynı kanunun 2. maddesi; polisin genel emniyetle ilgili görevleri iki kısma ayrılmıştır:

a) Kanunlara, tüzüklere, yönetmeliklere, Hükümet emirlerine ve kamu düzenine uygun olmayan hareketlerin işlenmesinden önce bu kanun hükümleri dairesinde önünü almak.

b) İşlenmiş olan bir suç hakkında Ceza Muhakemeleri Kanunu ile diğer kanunlarda yazılı görevleri yapmak.

Söz konusu kanun metninde belirtildiği üzere polisin idari ve adli olmak üzere 2 temel görevi bulunmaktadır. Polisin idari görevleri; genel asayiş ve kamu düzenini korumak, muhtaçlara, yaşlılara, sakat ve güçsüzlere, hastalara ve çocuklara yardım etmektir. Polisin adli görevleri ise suçun işlenmesiyle başlar. Cumhuriyet Savcıları adına soruşturmayı yürüterek, şüpheli ve suç delillerini yargı mercilerine teslim etmek polisin temel adli görevidir.

Türk Polis Teşkilatı'nın idari ve adli görevlerin haricinde, özel olarak belirlenmiş bazı görevleri yerine getirmekle de görevlendirilmiştir. Bu görevler; trafik düzenlemeleri, pasaport, silah taşıma/bulundurma belgesi, taşıt sürücü belgesi, araç trafik ve tescil belgesi, özel güvenlik belgeleri, patlayıcı maddelerle ilgili belgeler gibi birçok konuda belgelendirme hizmetlerinin verilmesi görevleridir (EGM, 2014a:8). Teşkilatın ayrıca devletin bütünlüğü ve anayasal düzenin korunması gibi birtakım siyasi görevi de bulunmaktadır (Göksu vd., 2008:421).

Polis Teşkilatı'nın yetkileri ise asıl olarak PVSK'nda yer almaktadır. Bu kanun dışında birçok kanunda polise yetki vermektedir. Polisin yetkilerini iki ana başlıkta toplamak mümkündür. Bunlar idari ve adli yetkililerdir.

Mevzuatın polise verdiği yetki ve görevler genel anlamda şu şekildedir (Anadolu Üniversitesi, 2001'den akt. Cerrah, 2012:180-181):

- Arama, denetim men etme ve kapatma yetkisi
- Olay yeri inceleme ve bilgi alma yetkisi

- El koyma yetkisi
- Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin denetlenmesi, teknik araçlarla izleme ve gizli soruşturmacı görevlendirme yetkisi
- Yakalama ve gözaltına alma yetkisi
- Kuvvet (zor) kullanma yetkisi
- Vücut muayenesi, vücuttan örnek alınması, genetik incelemeler ve fiziki kimliği saptama yetkisi
- İfade alma yetkisi
- Organize suç örgütleriyle mücadele yetkisi
- Bilişim suçlarıyla mücadele görev ve yetkileri
- Aile içi şiddette polislin görev ve yetkileri

2. JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI (JGK)

2.1. Jandarmanın Tarihi²

Dünya milletleri ile karşılaştırıldığında diğerlerine göre daha düzenli ve uzun ömürlü devletler kurma yeteneğini ve gücünü sahip olan Türk milleti, tarih sahnesinde gördükleri günden bu yana düzenli devlet anlayışlarının yanı sıra, ülkelerinde emniyet ve asayişin sağlanması yolunda koydukları hükümler ile de dikkat çeken bir millet olmuştur.

Arşivlerde, 1839 yılından itibaren “Jandarma” adına ve muhtelif ‘Jandarma Tayin Kararnamelerine’ rastlanılmış olduğundan; Türk Jandarma Teşkilatının 1839 yılında kurulduğu anlaşılmıştır.

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı’ndan sonra Sadrazam Sait Paşa, modern bir zabıta teşkilatı kurmak için İngiltere ve Fransa’dan subaylar getirtmiş, önceki teşkilatlanmada değişiklik yapılmış ve 20 Kasım 1879’da Seraskerlik makamına bağlı ‘Umum Jandarma Merkeziyesi’ kurulmuştur.

Jandarma, 1908 yılında II. Meşrutiyet’in ilan edilmesinden sonra özellikle Rumeli’de büyük başarılar göstermiştir. Bunun üzerine teşkilat 1909 yılında yeniden düzenlenerek Harbiye Nezareti’ne bağlanmış ve Umum Jandarma Kumandanlığı adını almıştır.

Cumhuriyetin ilanından sonra, devletin birçok kuruluşunda olduğu gibi, Jandarma Teşkilatı’nda da reorganizasyon çalışmalarına bir plan çerçevesi içerisinde başlanılmıştır. Bunları kronolojik olarak maddeler halinde sıralayabiliriz:

- ✓ 1918 yılında kapatılan Jandarma Astsubay Okulu İzmit’te yeniden açılmıştır. Sabit Jandarma Bölge Müfettişlikleri ve İl Jandarma Alay Komutanlıkları yeniden teşkilatlandırılmış, Seyyar Jandarma Birlikleri güçlendirilmiştir.
- ✓ 10 Haziran 1930 tarihinde 1706 sayılı Kanun çıkarılmış ve Jandarma Teşkilatı bugünkü hukuki statüsünü kazanmıştır.

---

² Bu bilgiler Jandarma Genel Komutanlığı’nın internet sayfasının tarihçe bölümünden derlenmiştir. (JGK, 2014a)

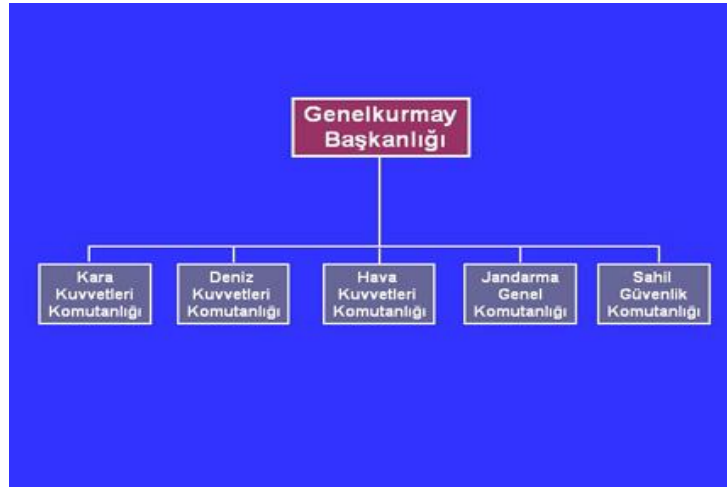
- ✓ 1935 yılında Jandarma Subaylarının Harp Okulu'nda yetiştirilmesi esası kabul edilmiştir.
- ✓ 1937 yılında 'Jandarma Teşkilat ve Vazife Nizamnamesi' yürürlüğe girmiştir.
- ✓ 1939 yılında Jandarma Teşkilatı; Sabit Jandarma Birlikleri, Seyyar Jandarma Birlikleri, Jandarma Eğitim Birlikleri ve Okullar olmak üzere üç grup halinde yeniden düzenlenmiştir.
- ✓ 1956 yılında yürürlüğe konan 6815 sayılı Kanun ile bu tarihe kadar Gümrük ve Tekel Bakanlığı'na bağlı tümen seviyesinde askeri bir kuruluş olan Gümrük Umum Kumandanlığı tarafından yürütülen sınır, kıyı ve karasularımızın emniyet ve korunması ile gümrük bölgelerinde kaçakçılığı men, takip ve tahkik görev ve sorumluluğu Jandarma Genel Komutanlığı'na verilmiştir.
- ✓ 1957 yılında Jandarma Sınır Birlikleri tugaylar haline dönüştürülmüş, ayrıca Jandarma Eğitim Tugayları kurulmuştur.
- ✓ 1961 yılında Jandarma Bölge Komutanlıkları kurulmuştur. İlk Jandarma Bölge Komutanlığı Ankara'da kurulmuştur.
- ✓ 1963 yılında Foça'da Jandarma Komando Okulu açılarak, komando eğitimine başlanmış, buna bağlı olarak jandarma komando birlikleri teşkil edilmiştir.
- ✓ 1968 yılında Diyarbakır'da Hafif Helikopter Bölük Komutanlığı adı altında ilk Jandarma Havacılık Birliği kurulmuştur.
- ✓ 1982 yılında 2692 sayılı Kanun ile kıyı ve karasularımızın korunması görevi Sahil Güvenlik Komutanlığı'na devredilmiştir.
- ✓ 1983 yılında 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu yürürlüğe girmiştir.
- ✓ 1988 yılında 3497 Sayılı Kanun ile kara sınırlarımızın korunması ve güvenliğinin sağlanması görevi Kara Kuvvetleri Komutanlığına verilmiştir. 2011 yılı itibarıyla Irak sınırının bir kısmı dışında diğer sınır koruma hizmetleri Kara Kuvvetleri Komutanlığı sorumluluğuna devredilmiş bulunmaktadır.
- ✓ Sorumluluk sahasında meydana gelen olaylarla ilgili olarak, suç ve suç delillerinin bilimsel yollarla araştırılması ve yargıya götürülmesi amacıyla 23.03.1989 tarihinde başlatılan bir çalışma ile 1993 yılında Ankara'da Jandarma Kriminâl Daire Başkanlığı (JKDB), 1994 yılında Van, 1998 yılında Bursa, 2005 yılında ise Aydın Jandarma Bölge Kriminâl Lâboratuvar Amirlikleri kurulmuştur.

2.2. Jandarmanın Teşkilat Yapılanması ve Yönetimi

2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'nun 3. maddesine göre; "Türkiye Cumhuriyeti Jandarması emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan ve diğer kanun ve nizamların verdiği görevleri yerine getiren silahlı, askeri bir güvenlik ve kolluk kuvvetidir."

Teorik olarak, Jandarma teşkilatı emniyet ve asayiş işleri yani kolluk görevleri adına barışta İçişleri Bakanlığı'na bağlı olarak görev yapan silahlı, askeri bir güvenlik ve kolluk kuvveti iken savaş zamanda TSK bünyesinde Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na bağlı olarak görev yapmaktadır. Fiili durumda ise; JGK, TSK'nın bir parçası olup silahlı kuvvetlerle ilgili görevleri, örgütlenme biçimi, bütçesi, terfi sistemi, izin, eğitim ve öğrenim açısından Genelkurmay Başkanlığı'na bağlıdır (Sarıbrahimoğlu, 2006a:96). Ayrıca, 211 Sayılı TSK İç Hizmet Kanunu'nun 1. maddesine göre ise "Türk Silahlı Kuvvetleri: Kara (Jandarma dâhil), Deniz (Sahil Güvenlik dâhil) ve Hava Kuvvetleri subay, askerî memur, astsubay, erbaş ve erleri ile askerî öğrencilerden teşekkül eden ve seferde ihtiyatlarla ikmal edilen, kadro ve kuruluşlarla teşkilâtı gösterilen silâhlı Devlet kuvvetidir" ifadesi yer almakta jandarmanın ve sahil güvenliğinin doğrudan Türk Silahlı Kuvvetleri'nin hiyerarşisinde olduğu belirtilmektedir ve bu durum TSK'nın hiyerarşisinde açıkça gösterilmektedir.

Şekil 1: TSK Kuvvet Yapısı

Kaynak: TSK, 2014

2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'nun 4. maddesinin son cümlesinde "Ancak Jandarma Genel Komutanı Bakanı karşı sorumludur" ifadesi yer almaktadır. Yani, burada Anayasanın 117. Maddesinde yer alan Genelkurmay Başkanının Başbakanı karşı sorumlu olma durumu doğrultusunda açık bir hüküm yer almıştır.

Jandarma teşkilatının yapısı aşağıda belirtilen unsurlardan oluşmaktadır (JGK, 2014b:16).

- a. Karargâh ve Bağlı Birlikleri,
- b. İç Güvenlik Birlikleri,
  - (1) Mülki Teşkilata Tabi Olmayan Jandarma Birlikleri,
    - (a) Jandarma Komando Birlikleri,
    - (b) Jandarma Havacılık Birlikleri,
  - (2) Mülki Teşkilata Tabi Olan Jandarma Birlikleri,
    - (a) Jandarma Bölge Komutanlıkları,
    - (b) İl Jandarma Komutanlıkları,
    - (c) İl Merkez ve İlçe Jandarma Komutanlıkları,
    - (ç) Jandarma Karakol Komutanlıkları,
    - (d) Jandarma Koruma Birlikleri,
    - (e) Jandarma Asayiş Komando Birlikleri,
- c. Jandarma Okulları ve Eğitim Birlikleri,
- ç. İdari ve Lojistik Destek Birlikleri,
- d. Görevin Özelliğine Bağlı Olarak Kurulacak Diğer Kuruluşlar.

Jandarma teşkilatı 81 İl Jandarma Komutanlığı ve 896 İlçe Jandarma Komutanlığı olarak teşkilatlanmış olup, 250 bin kadroda yaklaşık 200 bin kişilik bir güçle (yüzde 86.4'ü muharip güçlerde olmak üzere subay, astsubay, uzman jandarma, uzman erbaş, erbaş/er, sivil memur ve işçi) hizmet sunmaktadır (Kalkınma Bakanlığı, 2007:5).

Jandarma Genel Komutanı, ancak Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nda görev yapan bir orgeneral olabilir. Dolayısıyla, bu insan jandarma teşkilatından yetişmeyen, sınıfı farklı bir kişi olacağı açıktır ve jandarmanın kendi bünyesinden sadece korgeneralliğe kadar yükselmek mümkündür, jandarma subayları daha üst rütbeye yükselemezler.

Jandarmada görev yapan subayları, Kara Harp Okulu (KHO); astsubayları Jandarma Astsubay Meslek Yüksek Okulu (JAMYO), uzman erbaşları Uzman Jandarma Okulu'nda yetiştirilir. Ayrıca, bu okul sonrasında temel kurslar da verilir.

2.3. Jandarmanın Görev ve Yetkileri

2803 Sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'nun 7. maddesi gereğince Jandarmanın görevleri; mülki, adli, askeri ve diğer görevler olmak üzere dört ana başlık altında toplanmaktadır. Bunlar (JGK, 2014b:6-10);

a. Mülki Görevler; suç işlenmesini önlemek ve mevcut güvenlik ortamının idamesini sağlamak maksadıyla, bir suçun işlenmesinden önce caydırıcı nitelikteki önleyici kolluk tedbirlerinin alınmasını ve bu çerçevede yapılan faaliyetleri kapsamaktadır. Bu görevler özetle;

- (1) Emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin sağlanması,
- (2) Halkın can, ırz ve malının korunması,
- (3) Ceza ve tutuklevlerinin haricen korunması,
- (4) Tutuklu ve hükümlülerin duruşmalara ve hastanelere götürülüp getirilmesi, güvenliklerinin sağlanması, diğer ceza ve tutuklevlerine nakledilmesi,
- (5) Sorumluluk alanında kaçakçılığın men, takip ve tahkik edilmesi,
- (6) Sorumluluk bölgesinde, 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun ve 2521 sayılı Avda ve Sporda Kullanılan Tüfekler, Nişan Tabancaları ve Av Bıçaklarının Yapımı, Alımı, Satımı ve Bulundurulmasına Dair Kanun kapsamına giren ateşli silahların ruhsat işlemlerinin yürütülmesi,
- (7) Çevrenin, av ve yaban hayatı ile kültür varlıklarının korunması,
- (8) Sorumluluk bölgesinde karayolu trafiğinin düzenlenmesi ve denetlenmesidir.

b. Adli Görevler; suç işlendikten sonra, kanunlarda belirtilen tüm adli faaliyetleri ihtiva etmektedir. Bunlar;

- (1) Cumhuriyet Savcılarının talimatı doğrultusunda suçlarla ilgili delilleri; aramak, bulmak, toplamak ve yetkili makamlara göndermek,
- (2) Suçları ortaya çıkarmak ve suçluları yakalayıp adalete teslim etmektir.

c. Askerî Görevler; askerî kanun ve nizamların verdiği görevlerle, Genelkurmay Başkanlığınca verilen görevlerdir. Bunlar;

(1) Genelkurmay Başkanlığınca lüzum görülen haller ile sıkıyönetim, seferberlik ve savaş hallerinde gerekli olan bölümü ile Kuvvet Komutanlıkları emrine girmek, kalan bölümü ile normal görevlerine devam etmek,

(2) Genelkurmay Başkanlığı tarafından belirlenen garnizonlarda “Garnizon Komutanlığı” görevlerini yerine getirmektir.

ç. Diğer Görevler; mülki, adli ve askerî görevler dışında kalan, kanun ve nizam hükümlerinin icrasını temin ve bunlara dayanan hükümet kararları ile verilen görevleri ifa etmektir.

2803 sayılı Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Kanunu'nun 11. maddesinde “silah kullanma yetkisi” başlığı altında “Jandarma, kendisine verilen görevlerin ifası sırasında hizmet özelliğine uygun ve görevin gereği olarak kanunlarda öngörülen silah kullanma yetkisine sahiptir” şeklinde sadece silah kullanma yetkisinin zikredilmesine rağmen; Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği'nin 24 ile 41. maddeleri arasında şu yetkiler düzenlenmiştir: Genel düzeni sağlama yetkisi, kimlik sorma yetkisi, yakalama yetkisi, kişileri arama yetkisi, genel arama yetkisi, genel olarak

kapatma yetkisi, çağrı sorgulama ve bilgi isteme yetkisi, parmak izi ve fotoğraf alma yetkisi, zor kullanma yetkisi ve silah kullanma yetkisi.

Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği'nin "Genel Yetki" başlıklı 24. maddesinde "Jandarma, emniyet ve asayiş sağlama ve kamu düzenini koruma amacıyla Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Kanunu ile Polis Vazife ve Salahiyet Kanununda belirtilen gerekli her türlü güvenlik tedbirlerini almaya yetkilidir" denilmektedir.

3. SAHİL GÜVENLİK KOMUTANLIĞI (SGK)

3.1. Sahil Güvenliğin Tarihçesi

Sahil Güvenlik Teşkilatı'nın kuruluş çalışmaları, 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar uzanmakta ve Osmanlı Devleti dönemlerine kadar gittiği görülmektedir (SGK, 2013:25). Bu bölümde sahil güvenliğin özellikle son zamanlardaki gelişimi anlatılacaktır (SGK, 2013:26):

* Özellikle 1960'lı yılların başlarından itibaren dünya güvenlik ortamında meydana gelen değişiklikler, Türkiye'nin jeo-stratejik konumu, kıyıların uzunluğu, denizci bir millet ve denizci bir devlet olma gereğinin dikkate alınması, yeni ve profesyonel bir Sahil Güvenlik Komutanlığına olan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır.

* Bu çerçevede yapılan çalışmalar sonucunda, 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu kabul edilmiş ve Sahil Güvenlik Komutanlığı kurulmuştur. Bu değişiklik ile birlikte Jandarma Genel Komutanlığına bağlı olan Jandarma Deniz Bölge Komutanlıkları, Sahil Güvenlik Komutanlığı emrine verilmiştir.

* 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu'nun, Marmara ve Boğazların sorumluluğunu Sahil Güvenlik Komutanlığına vermesi sonucunda, görevlerin en etkin şekilde yapılabilmesi amacıyla kuruluş yapısına bir ana-ast komutanlık eklenerek 1982 yılında "Sahil Güvenlik Marmara ve Boğazlar Komutanlığı" kurulmuştur.

* 01.01.1985 tarihine kadar Jandarma Genel Komutanlığına bağlı olarak görev yapan Sahil Güvenlik Komutanlığı, bu tarihten itibaren Türk Silahlı Kuvvetlerinin kadro ve kuruluşu içerisinde, barışta görev ve hizmet yönünden İçişleri Bakanlığına bağlı, olağanüstü haller ve savaş halinde ise Deniz Kuvvetleri Komutanlığı emrine girecek silahlı bir güvenlik kuvveti olarak, ülkenin bütün sahillerinde, iç suları olan Marmara Denizi, İstanbul ve Çanakkale Boğazlarında, liman ve körfezlerinde, kara sularında, münhasır ekonomik bölgesi ile ulusal ve uluslararası hukuk kuralları uyarınca egemenlik ve denetimi altında bulunan tüm deniz alanlarında faaliyetlerini sürdürmeye başlamıştır.

* Sahil Güvenlik Komutanlığı'nın bugün ve gelecekteki personel ihtiyacının karşılanması ve görev etkinliğinin artırılması amacıyla 24.06.2003 tarihinde 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu'nda değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklikte Sahil Güvenlik Komutanlığı, Türk Silahlı

Kuvvetlerine bağılı Kuvvet Komutanlıkları ve Jandarma Genel Komutanlığı gibi müstakil bir yapıya kavuşturulmuştur.

3.2. Sahil Güvenliğin Teşkilat Yapılanması ve Yönetimi

Sahil Güvenlik Komutanlığı, Türk Silahlı Kuvvetleri kadro ve kuruluşu içerisinde olup; barışta görev ve hizmet yönünden (kolluk hizmetleri bakımından) İçişleri Bakanlığı'na bağılıdır. Olağanüstü durumlarda Genelkurmay Başkanı'nın isteğı üzerine kısmen veya tamamen; savaş çıkması halinde ise tümüyle ve doğrudan doğruya Deniz Kuvvetleri Komutanlığı emrine girer.

2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu'nun 1. maddesinde teşkilatın kuruluş amacı şu şekilde belirtilmiştir: "Bütün sahillerimiz, karasularımız ile iç sularımız olan Marmara Denizi, İstanbul ve Çanakkale Boğazları, liman ve körfezlerimizin korunması, güvenliğinin sağlanması ulusal ve uluslararası hukuk kuralları uyarınca hükümlerine haklarına sahip olduğumuz denizlerde bu hak ve yetkilerin Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nın genel sorumluluğı dışında kalanlarının kullanılması, deniz yolu ile yapılan kaçakçılığın önlenmesi, işlenmesi ve suçlular hakkında gerekli işlemlerin yapılması ile ilgili esas ve yöntemleri düzenlemektir."

Sahil Güvenlik Komutanı, tümamiral rütbesinde bir amiral olup; Deniz Kuvvetleri Komutanı'nın lüzum göstermesi, Genelkurmay Başkanı'nın teklifi, İçişleri Bakanı'nın inhası ve Cumhurbaşkanı'nın imzalayacağı kararname ile atanır. Komutan, hizmet ve görev yönünden İçişleri Bakanı'na bağılı olmasına rağmen, birinci sicil amiri Genelkurmay Başkanı'dır. SGK'da bir de tuğamiral rütbesi bulunmaktadır. Bu iki amiralde DKK rütbe kadrosuna dâhildir (Akay, 2009:168).

Sahil Güvenlik Komutanlığına bağılı 7 ana ast komutanlık mevcuttur (SGK, 2013:28-29):

- (a) S.G. Karadeniz Bölge Komutanlığı ve bağılıları;
  - (I) S.G. Trabzon Grup Komutanlığı,
  - (II) S.G. Amasra Grup Komutanlığı,
  - (III) S.G. Samsun Grup Komutanlığı (2016 yılında hizmete girecek).
- (b) S.G. Marmara ve Boğazlar Bölge Komutanlığı ve bağılıları;
  - (I) S.G. Çanakkale Grup Komutanlığı,
  - (II) S.G. İmralı Özel Görev Grup Komutanlığı,
  - (III) S.G. Marmara Grup Komutanlığı,
  - (IV) S.G. İstanbul Grup Komutanlığı (2016 yılında hizmete girecek).
- (c) S.G. Ege Deniz Bölge Komutanlığı ve bağılısı;
  - (I) S.G. Marmaris Grup Komutanlığı,

- (II) S.G. Kuzey Ege Grup Komutanlığı,
(III) S.G. İzmir Grup Komutanlığı (2016 yılında hizmete girecek).
- (ç) S.G. Akdeniz Bölge Komutanlığı ve bağlıları;
(I) S.G. Antalya Grup Komutanlığı,
(II) S.G. İskenderun Grup Komutanlığı,
(III) S.G. Mersin Grup Komutanlığı (2016 yılında hizmete girecek).
- (d) S.G. Hava Komutanlığı ve bağlıları;
(I) S.G. Çarşamba Hava Grup Komutanlığı,
(II) S.G. Antalya Hava Grup Komutanlığı,
- (e) S.G. Eğitim ve Öğretim Komutanlığı.
- (f) S.G. İkmal Merkezi Komutanlığı.

SGK personeli, subay, astsubay, uzman erbaş, askerî öğrenci, erbaş ve erler ile devlet memuru ve işçilerden meydana gelir (Sarıbrahimoğlu, 2006b:110-111). Sahil Güvenlik Komutanlığı'nda 645 subay, 1533 astsubay, 867 sivil memur ve işçi, 2337 uzman erbaş/er olmak üzere 5382 personel görev yapmaktadır. Subaylar Deniz Harp Okulundan, astsubaylar ise Deniz Astsubay Meslek Yüksek Okulundan SG sınıfı olarak mezuniyeti müteakip SG Eğitim ve Öğretim Komutanlığında sahil güvenlik/kolluk görevlerine ilişkin aldıkları eğitimlerin ardından ilk görev yerlerine atandırılırlar (SGK, 2013:31).

Sahil Güvenlik Komutanlığı'nın 2012 yılı bütçesi 375.997.000,00 TL'dir. 2012 yılında başlangıç bütçesine eklenen ödenek, bütçe içi aktarma ve bütçe dışı aktarmalarla birlikte 408.936.897,58 TL'ye ulaşmıştır (Sayıştay, 2013b:1).

3.3. Sahil Güvenliğin Görev ve Yetkileri

Sahil Güvenlik Komutanlığı, kuruluş kanunu kapsamında ulusal ve uluslararası birçok kurum ile iş birliği içerisinde kendisine verilen görevleri yaklaşık 50 kanun ve yönetmelik dâhilinde yürütmektedir (Samsun, 2013:28).

Sahil Güvenlik Komutanlığı; Türkiye Cumhuriyeti'nin bütün sahillerinde, iç suları olan Marmara Denizi, İstanbul ve Çanakkale boğazlarında, liman ve körfezlerinde, kara sularında, münhasır ekonomik bölgesi ile ulusal ve uluslararası hukuk kuralları uyarınca egemenlik ve denetimi altında bulunan deniz alanlarında, kanunlarla kendisine verilen görevleri uygulamak ve yetkilerini kullanmaktadır. Denizlerde, egemenlik alanı olan sahil ve kara sularını korumak, güvenliğini sağlamak, münhasır ekonomik bölge ile denetimi altında bulunan deniz alanlarında ulusal ve uluslararası hukuk

kuralları uyarınca kanunlarla kendisine verilen yetkiler çerçevesinde; Sahil Güvenlik Komutanlığının icra ettiği görevler (SGK, 2014:6-10);

- Sahil ve kara suları ile Münhasır Ekonomik Bölgemizi korumak, güvenliğini sağlamak,
- Denizlerde can ve mal emniyetini sağlamak,
- Deniz yolu ile yapılan her türlü kaçakçılık eylemlerini, yasa dışı göç ve göçmen kaçakçılığını önlemek,
- Türk Arama Kurtarma Bölgesi'nde, deniz arama kurtarma görevlerini koordine ve icra etmek,
- Türk boğazlarında stratejik deniz nakliyatının güvenliğini sağlamak,
- Ceyhan, Aliğa gibi stratejik tesislerin denizden güvenliğini sağlamak,
- Denizde kültür ve tabiat varlıklarını korumak,
- Yasa dışı su ürünleri avcılığını önlemek,
- Deniz turizmi faaliyetlerini denetlemek,
- Gemi ve deniz araçlarından kaynaklanan her türlü deniz kirliliğine mâni olmaktır.

Sahil Güvenlik Komutanlığı mensupları kendilerine 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu'na Kanun ile verilen görevlerin yapılmasında; silah kullanma yetkisi dâhil kanunların diğer güvenlik kuvvetlerine tanıdığı bütün hak ve yetkilere sahiptirler. Liman sınırları dışında Türk kanunlarına göre cezalandırılması gereken eylemlere, ilgili kanun ve uluslararası antlaşmalar hükümlerine göre el koyarlar. Suçun denizde başlayıp karada devam etmesi ya da suçluların karaya geçmesi hâllerinde, yetkili güvenlik kuvveti olaya el koyuncaya kadar suç delillerinin kaybolmasını ve suçluların kaçmasını önlemek amacıyla yetkilerini karada da sürdürürler. Durum, en kısa sürede gerekli imkânlar kullanılarak mahalli mülki amire bildirilir (SGK, 2014:6).

SONUÇ

Türkiye'nin iç güvenlik sorumluluğu 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun 1. maddesine göre İçişleri Bakanlığı'na verilmiştir. Bakanlık bu görevi Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Sahil Güvenlik Komutanlığı vasıtasıyla yerine getirmektedir. Ayrıca; gümrük kapılarında meydana gelen iç güvenlik olaylarına müdahale etme yetkisi Gümrük Muhafaza Genel Müdürlüğüne verilmiştir. Bunların yanında Kara Kuvvetleri Komutanlığına bağlı sınır birlikleri de sınırların güvenliği ve meydana gelen kaçakçılık, sınır ihlalleri vb. görevleri yönünden kolluk yetkilerine sahiptirler. Bu açıklamalardan da anlaşacağı üzere iç güvenlik hizmetlerinin çok başlı bir yapıya, karmaşık bir mevzuata, birbirinden farklı

bir hiyerarşiye, sorumluluk alanına, personel yapısına ve eğitim standartlarına sahip olduğu görülmektedir.

Buradan sonra çalışma içerisinde anlatılanlar ışığında iç güvenlik teşkilatları değerlendirilecek ve önerilerde bulunulacaktır.

1. İç güvenlik teşkilatlarının mevzuat altyapıları çok çeşitli ve karmaşıktır. Teşkilatlar yapılanma, görev, yetki ve sorumluluklarını onlarca kanun (5442, 3152, 2559, 3201, 2803 sayılı kanunlar gibi) ve yüzlerce mevzuat hükümlerinden almaktadır. Askeri darbe sonucu oluşturulan Anayasa ve mevzuat hükümlerinin açık, net ve anlaşılır bir şekilde tekrar gözden geçirilmesi veya tekrar tek mevzuatta toplanması, MGK Kanunu'nun 2. maddesi ile TSK İç Hizmet Kanunu'nun 35. maddesi gibi maddelerde değişiklikler yapılması gerekmektedir.

2. Son yılların yükselen değeri olan yeni kamu yönetimi anlayışı, kurallar ve prosedürlerden daha çok, çıktılar ve sonuçları vurgulayan bir yönetim yaklaşımı olduğundan bu anlayış polis teşkilatı (ve diğer iç güvenlik teşkilatları) içerisinde muhasebe, hesap verilebilirlik ve performans yönetimini önermekte (Gottschalk, 2010:98) ve bu alanlar üzerinde yoğunlaşılması gerektiğini vurgulamaktadır.

3. Belediye sınırlarında kolluk vazifesini gören sivil kökenli polis teşkilatının genel müdürlük olarak İçişleri Bakanlığı hiyerarşisine tabi olması, buna karşın kırsalda bu işi yapan asker kökenli jandarma ve denizlerdeki sahil güvenlik teşkilatlarının (genel) komutanlık olarak kolluk görevleri haricindeki kadro, terfi, eğitim, atama gibi konularda TSK hiyerarşisinde yer alması ülkenin iç güvenlik hizmetlerinde çok başlılığın göstergesidir. Bu nedenle JGK ve SGK'nın savaş (zorunlu hallerde) haricinde tamamen İçişleri Bakanlığı'na bağlanması veya her durumda tamamen devredilmesi gerekir.

Ayrıca, bölgesel ve küresel birlikler polis teşkilatlarını ön plana çıkardığı görülmektedir. Çünkü, şehirleşmenin giderek artması jandarmanın varlığını ve etkinliğini sorgular hale getirmiştir (Altundaş, 2013:418-420).

4. Avrupa jandarmalarına bakıldığında; otobanlar dâhil trafik, havaalanı güvenliği, elçilik ve kritik tesislerin korunması, sahil güvenlik gibi görevlerin de jandarmaya verildiği görülmektedir (Alpar, 2013:95). Bu doğrultuda çok başlılığı engellemek için SGK'nın jandarmaya bağlanması ve görevlerin jandarmaya devretmesi, önleyici kolluk hizmetlerinde verimliliği arttıracaktır. Yine sahillerde, boğaz ve limanlarda emniyet ve asayiş hizmetleri deniz polisi şeklinde emniyet teşkilatının altında yürütülmesi de bir alternatif olabilir. Türkiye'de deniz ve kara sınırlarının etkin bir biçimde korunması amacıyla asker olmayan ve profesyonellerden oluşan bir sınır polis teşkilatının kurulması yararlı olabilir (Sarıbrahimoğlu, 2006b:112).

Bununla birlikte bugünlerde İçişleri Bakanlığı tarafından üzerinde çalışılan ve özellikle de il bazında birtakım değişiklikleri öngören taslak mevzuat çalışmaları bulunmaktadır. Bu taslağa göre (memurlar.net, 2014);

- İl jandarma komutanı il jandarma müdürü ismiyle ve il emniyet müdürü il polis müdürü ismiyle görev yapacak. Bu iki makam ve onlara bağlı birimler, valinin altında vali yardımcısı statüsündeki il emniyet başkanına bağlı olarak çalışacaklar. İl emniyet başkanı mülki idare amirleri arasından seçilecek.

- İl polis müdürü 4 yıldızlı emniyet müdürü olacak, 3. Sınıf emniyet müdürlüğü ve emniyet amirliği rütbeleri kaldırılacak; emniyet müdürleri üst müdür (2 yıldızlı) ve alt müdür (1 yıldızlı) olarak ikiye ayrılacak; başkomiser, komiser ve komiser yardımcılığı rütbelerinin yerini üst komiser, komiser ve alt komiser alacak.

- Komiser yardımcılığından emniyet müdürlüğüne geçiş süresi 13 yıldan 15 yıla, sonrasındaki 1. Sınıf emniyet müdürlüğüne geçiş süresi 9 yıldan 11 yıla çıkacak.

- İl jandarma müdürü albay olacak, JGK'nın subay sınıfı Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na devredilecek, il jandarma müdürlüğünde astsubay ve uzman çavuşlar görev yapacaklardır.

Şekil 2: Değiştirilmesi Planlanan İl Emniyet Başkanlığı Yapısı

Kaynak: (memurlar.net, 2014).

5. Söz konusu üç iç güvenlik teşkilatlarından sadece Jandarma Genel Komutanlığı Milli Güvenlik Kurulu üyesidir. Aynı görevde Türkiye nüfusunun büyük kısmına hizmet veren Emniyet Genel Müdürlüğü'nün ve denizlerin güvenliğinden sorumlu olan Sahil Güvenlik Komutanlığı'nın da Milli Güvenlik Kuruluna üye olması yerinde olacaktır (Kalkınma Bakanlığı, 2001:41).

6. Jandarma Genel Komutanlığına Kara Kuvvetleri Komutanlığından bir Orgeneralin atanması ve Sahil Güvenlik Komutanlığına Deniz Kuvvetlerinden bir Tümamiralın atanması bu birimlerdeki askeri vesayetin devam ettirildiği ve teşkilat içerisinde bir personele bu hakkın

verilmediği bir gerçektir. Bunun yerine birimlerden yetişen general ve amirallerin bir üst rütbeye terfi ettirilerek bu göreve getirilebilmesi gerekir.

7. Her teşkilatın ayrı bir istihbarat biriminin bulunması, kurumlar arasında iş birliği kültürünün gelişmemesi, başarının kurumsallaşması ve kişiselleşmesi, Jandarma ve Sahil Güvenlik komutanlıklarının Genelkurmay'a karşı emir-komuta bağlantısı içinde hareket etmek zorunda kalmaları, kurumların bilgi saklama eğiliminde olmaları, kurumlar arasında güven duygusunun oluşmaması ve birbirlerini rakip olarak görmeleri gibi nedenlerden dolayı teşkilatlar arasında yeterince bilgi ve istihbarat paylaşımı yapılamamaktadır.

Ülkemen ve Gül (2012:47) istihbarat birimlerini tek çatı altında toplamaktan ziyade bu birimlerin bağımsız ve alternatifli olarak çalışmaları gerektiği sonucuna varmışlardır.

8. Özerk, denetlenmeyen buna karşılık denetleyen yapılar vesayet sisteminin temel yapı taşlarıdır. Bu nedenle TSK'nın, JGK ve SGK'nın da idari ve mali açıdan denetime açılması gerekir.

9. İç güvenlik teşkilatları uygulamalı eğitimine önem verilmeli ve süresi arttırılmalı (Karaman, 2002:358; GEAR, 2010), uzun ve teoride kalan okul hayatının bir kısmını da taşrada olay ve mekânların içerisinde, eğitici amirler eşliğinde geçirilmesi sağlanmalıdır.

10. İç güvenlik teşkilatlarının sivil gözetimi için seçilmiş yerel yönetimlerin kolluk hizmetlerine katılımı ve denetimi konusunda çalışmalar yapılmalıdır. Yerel katılım, mevcut mülki idari sisteminin denetim fonksiyonuna alternatif değil, destek olarak düşünülebilir. Sivil gözetim ve denetim, sadece merkezi hükümetin yerel temsilcileri olan vali ve kaymakamların kolluk kuvvetleri üzerindeki kontrolü ile sınırlı kalmamalıdır. Demokratik yönetimlerde güvenlik hizmetlerinin 'sivil denetim ve gözetimi' başta 'yerel seçilmiş otoriteler' (belediye başkanları ve belediye meclisi üyeleri) olmak üzere, yine yerel ve ulusal düzeyde kurumsallaşmış STK'lar ve bunların dışında kalan vatandaşların da bu hizmetleri gözetmesi ve denetlemesini gerektirmektedir. Unutulmamalıdır ki, güvenlik toplumu da işin içine katarak daha iyi sağlanır.

Son olarak, iç güvenlik teşkilatlarının daha iyi yapılanması ve çalışması adına hiyerarşik yapılanmalarında, mevzuat altyapılarında, personel rejimlerinde ve eğitim alanlarında birtakım değişikliklerin yapılması ve özellikle çok başlılığın önlenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akay, Hale, (2009), "Sahil Güvenlik Komutanlığı", Ali Bayramoğlu ve Ahmet İnel (Ed.), *Almanak Türkiye 2006-2008 Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim*, İstanbul: TESEV Yayınları, ss.168-169.
- Alpar, Güray, (2013), "Güvenliğin Sağlanmasında Bir Kolluk Kuvveti Olan Jandarmanın Geçmişten Günümüze Rolü ve Dünyadaki Konumu", *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, Cilt: 2(1) Mayıs, ss.79-106.

- Altundaş, Olgun, (2013), “Yeni Yüzyılda Jandarma Teşkilatları ve Değişim”, *Türk İdare Dergisi*, S.476 (Haziran), ss. 415-438.
- Bilgiç, Veysel K., (2005), *Yönetim ve Güvenlik (Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri)*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Bilgiç, Veysel Karani ve Karakaya, Muhittin, (2002), “Türk Polis Teşkilatının Tarihi Gelişimi”, *Polis Bilimleri Dergisi*, Cilt: 4 (1-2) Nisan, ss. 171-186.
- Cerrah, İbrahim, (2006), “Polis”, Ümit Cizre (Ed.), *Almanak Türkiye 2005 Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim*, İstanbul: TESEV Yayınları, ss.82-95.
- Cerrah, İbrahim, (2012), *Polisliğe Giriş*, Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Cerrah, İbrahim ve Eryılmaz, M. Bedri, (2003), “Poliste Sosyalleşme ve Meslek Etiği: Meslek İçi Sosyalleşmenin Doğurabileceği ‘Yasal’ ve ‘Etik’ Sonuçlara Genel Bir Bakış”, *Polis Bilimleri Dergisi*, C.5, S.2, ss.25-42.
- Çevik, H. Hüseyin, (2006), "Örgüt Teorileri ve Polis Teşkilatı", *Türk İdare Dergisi*, S.451 (Haziran), ss. 139-162.
- Çufalı, Mustafa, (2002), “Türk Polis Tarihi”, Hasan Hüseyin Çevik ve Turkut Göksu (Ed.), *Türkiye’de Devlet, Toplum ve Polis*, Ankara: Seçkin, ss.19-29.
- EGM, (2014a), (http://www.egm.gov.tr/SiteAssets/Sayfalar/StratejiGelistirmeFaaliyetleri/EGM_2013_Yili_FAALİYET RAPORU.pdf, erişim tarihi: 12.06.2014).
- EGM, (2014b), (http://www.egm.gov.tr/Sayfalar/yurtdisi-teskilati.aspx, erişim tarihi: 12.06.2014).
- Fındıklı, Remzi, (1993a), “Şeffaf Polislik”, *Türk İdare Dergisi*, S.401 (Aralık), ss.451-468.
- Fındıklı, Remzi, (1993b), *İngiliz Polis Teşkilatı*, Ankara: Akid Yayıncılık.
- Fındıklı, Remzi, (2011), *Hasılı Kelam (Sözün Özü)*, Ankara: Başkent Klişe Matbaacılık.
- Fyfe, James J.; Greene, Jack R.; Walsh, William F.; Wilson, O. W. ve McLaren, Roy Clinton, (1997), *Police Administration*, 5. Baskı, New York: The McGraw-Hill Companies.
- Gottschalk, Petter, (2010), *Police Management*, New York: Nova Science Publishers.
- Göksu, Turgut; Sözen, Süleyman ve Çevik, Hasan Hüseyin, (2008), “Türkiye”, Çevik, Hasan Hüseyin (Ed.), *Karşılaştırmalı Polis Yönetimi* içinde, Ankara: Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı, ss. 407-434.

- Göksu, Turgut; Çevik, Hasan Hüseyin; Filiz, Orhan ve Gül, Serdar Kenan, (2009), *Güvenlik Yönetimi*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Güvenlik Eğitimi ve Araştırma Merkezi (GEAR), (2010), Polis Temel Eğitiminde Sorunlar ve Çözüm Önerileri Proje Sonuç Raporu, Ankara: Polis Akademisi.
- JGK (Jandarma Genel Komutanlığı), (2014a), (<http://www.jandarma.gov.tr/> – tarihçe bölümü, erişim tarihi: 15.06.2014).
- JGK (Jandarma Genel Komutanlığı), (2014b), (http://www.jandarma.gov.tr/duyurular/J.GN.K.LIGI_2013_YILI_F_AALIYET_RAPORU.pdf, erişim tarihi: 15.06.2014).
- Kalkınma Bakanlığı, (2001), (<http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/zel%20htisas%20Komisyonu%20Raporlar/Attachments/88/oik583.pdf>, erişim tarihi: 15.06.2014).
- Kalkınma Bakanlığı, (2007), (<http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/zel%20htisas%20Komisyonu%20Raporlar/Attachments/1/oik684.pdf>, erişim tarihi: 12.06.2014).
- Karaman, Özcan, (2002), “Polis Eğitimi”, Hasan Hüseyin Çevik ve Turkut Göksu (Ed.), *Türkiye’de Devlet, Toplum ve Polis*, Ankara: Seçkin, ss.343-359.
- memurlar.net, (2014), (<http://www.memurlar.net/haber/469920/1.sayfa>, erişim tarihi: 16.06.2014).
- Samsun, Osman, (2013), “Bir Akademisyenin Gözüyle Sahil Güvenlik Komutanlığı”, *Sahil Güvenlik Dergisi*, S.19 (Nisan), ss.26-31.
- Sarıbrahimoğlu, Lale, (2006a), “Jandarma”, Ümit Cizre (Ed.), *Almanak Türkiye 2005 Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim*, İstanbul: TESEV Yayınları, ss.96-107.
- Sarıbrahimoğlu, Lale, (2006b), “Sahil Güvenlik Komutanlığı”, Ümit Cizre (Ed.), *Almanak Türkiye 2005 Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim*, İstanbul: TESEV Yayınları, ss.108-113.
- Sayıştay, (2013a), (<http://www.sayistay.gov.tr/rapor/kid/EMNIYET%20GENEL%20MUDURLUGU.pdf>, erişim tarihi: 15.06.2014).
- Sayıştay, (2013b), (<http://www.sayistay.gov.tr/rapor/kid/SAH%C4%BOL%20GUVENLIK.pdf>, erişim tarihi: 15.06.2014).
- SGK (Sahil Güvenlik Komutanlığı), (2013), *Dünya Sahil Güvenlik Teşkilatları*, İstanbul: Deniz Basımevi Müdürlüğü.
- SGK (Sahil Güvenlik Komutanlığı), (2014), (<http://www.sgk.tsk.tr/orta/2013idare.pdf>, erişim tarihi: 15.06.2014).

- TRT, (2012), Tunç Boran (Yönetmen), *Türk Polis Tarihi Belgeseli* (Belgesel), Davut Boran-AFT Prodüksiyon.
- TSK (Türk Silahlı Kuvvetleri), (2014), (http://www.tsk.tr/1_tsk_hakkinda/1_4_kuvvet_yapisi/kuvvet_yapisi.htm, erişim tarihi: 15.06.2014).
- Ülkemen, Sinan ve Gül, Zakir, (2012), “Bureaucratic Redundancy Theory (Brt) And Its Application To Intelligence Services In Turkey, *Polis Bilimleri Dergisi*, C.14, S.2, ss.33-49.